

Tötänlik däl

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Tötänlik däl TÖTÄNLİK DÄL

Orta atylan meselelere ýüzleý seredilip, az wagtda bir gyra oklanmagynyň düýp sebäpleriniň birem telewizion žurnalistika. Bular ýaly habarçylyk terzi biznes aladasy bilen islendik meseläni çalt-çaltdan agzap geçip, täze wakalaryň gözlegine çykýar.

Habarlarda maglumatyň many-mazmuny bolmaýar. Berilýän habarlar ýönekeýje we baýaky bolýar. Niýet belli, maksat diňe şowhun turuzmak!

Ine, syýasatam şundan täsirlenýär...

Şol sebäpden RHP monstryň «Mawy watan ertekidir» sözüniň üstünde gysgaça durlup başdan sowuldy.

Meseläniň geň ýeri häkimiýetem munuň üstünde durmady. Bolar-bolmaz, suwjuk, toslama, esassyz gep-gürrüňleri äňigine-şänigine çenli çintgeýän häkimiýet «Mawy watan ertekidir» sözüniň üstünde nämüçin durmady? Çünki:

Biz deňizçi millet däl. Biz geografiýany öwrenjek bolýan milletem däl.

MAVİ VATAN

MURAT ÖZKUL

İŞ BAŞINDA

gece
kitaplığı

Pikir edip görüň, dünýä kartasynh çyzan osmanly kaptany-
derýasy (admiraly) Piri Reisiň segsen ýaşynda ölüm jezasyna
höküm eden millet biz. Onuň dünýäniň medeni mirasynyň altyn

hazynasyna goren «Kitaby-Bahriýe» eserimiz näçämiz bilýäris?
Üç tarapy deňizler bilen gurşalan ýurdumyzda raýatlaryň segsen
göterimi bilenok!

Bolanymy? Meseläniň başga tarapy ýokmy?

* * *

Osmanly taryhyna ser salynanda, deňizçilik bilen baglanyşykly
möhüm döwürmeleriň bardygyny görüp bilýäris. Meselem, Soltan
Abdyleziziň döwri bularyň biridir...

Daşary ýurda syýahat eden ilkinji patyşa bolan Abdyleziz
Ýewropa döwletleriniň gämiçilik pudagyndaky öňegidişliklerine
şaýatlyk etdi.

Harby-deňiz güýçlerindäki ýelken döwrüniň möwriti geçipdi,
indi bronirlenen gämileriň döwri başlapdy. Osmanly Nawarin
ýeňlişini şundan ötri başdan geçirmänmidi?

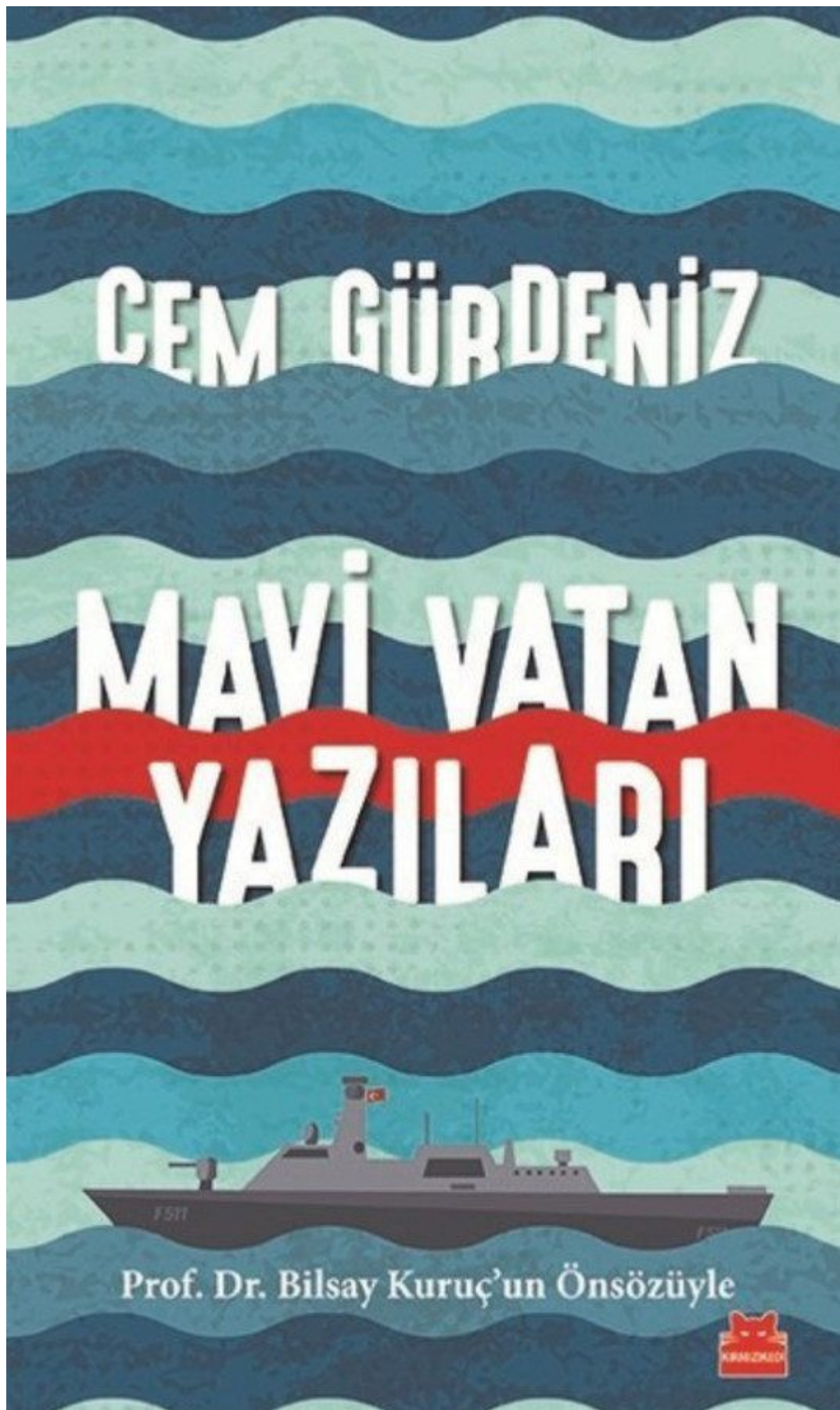
Abdyleziz Osmanlynyň bu ugurdaky yzagalaklygyny ýeňip geçmek
isledi. Häkimiýetiniň ikinji ýylynda 95 million liralyk 1865-
nji ýylyň döwlet býužetinden flotiliýa 24 million lira aýyrdy.
Dörtde bir paý harby-deňiz güýçleri üçin mundan öň görlüp-
eşdilmedik paýdy.

Soltan 1867-nji ýylda Bahriýe Nazirligini (Deňizçilik
ministrligi) gurdy.

Abdyleziz Osmanly flotiliýasyny (öz adyny göterýän 17 söweşjeň
gämisi bilen birlikde) 106 gämi artdyryp, soňky derejä
ýetirdi. Bronirlenen flotiliýada on müň gullukçy bardy.

Abdyleziz Angliýadan we Fransiýadan soň Osmanly flotiliýasyny
üçünji harby-deňiz güýçlerine öwürdi. Şeýle-de:

Türk gämi ussahanalarynda ilkinji bug bilen işleýän gämini
1874-nji ýylda ýasatdy. Osmanlynyň mundan beýläk deňiz
syýasaty bardy...

Emma Abdyleziz «şama-şayırdylyga köp gyzykýar, isripçil» diýip, 1876-njy ýylda tagtdan agdaryldy! Düýp sebäbi-de iňlisleriň türk flotiliýasynyň ösüşinden duýýan

howatyrlanmasydy...

Munuň iň gynançly ýeri-de, Abdylezize garşy guralan döwlet agdarylyşygynda flotiliýanyň işjeň rol oýnanlygydy. Was-wasyly Abdylhamyt II şuna meňzeş agdarylyşyk bolaymasyn diýen gorky bilen flotiliýany Haliçde çüýredip goýdy.

Netije? Osmanly Birinji jahan urşuna girende onçakly harby-deňiz güýji ýokdy!

* * *

XVII asyrda ýaşan iňlis diplomaty ser Paul Rikaut osmanlyşynasdy. Ol şeýle diýipdi:

«Türkler haçanda bir gün deňizde güýçli bolmagy pikirlerine getirseler we talap edilişi ýaly işleseler, bütin dünýäniň olaryň önünde egiljegine hiç kimiň şübhesi bolmasyn».

Tötänlikmidir, osmanly deňizçiligi XVII asyrdan başlap yza galdy...

Serediň:

Ittihatçylar Abdylhamyt II-niň agdarylmagyndan soň flotiliýany aýaga galdyrmak üçin 1909-njy ýylda «Donanmaýy-Osmany Muaweneti Milliýe Jemiýeti»-ni («Osmanly flotiliýasy milli jemgyýeti») gurup, “Tanin” gazetiniň önbaşçylygynda «her raýatdan bir teňňe» kampaniýasyny başlatdy. Edilen haýyr-sahawat kömegi bilen flotiliýa iki kreýser we dört eskadr minonosesi alyndy...

Dr. Gökhan AK

EGE'DEN AKDENİZ'E
MAVİ VATAN

Egemenlik ve Paylaşım

Anı
ANADOLU TÜRK KURUMU

Bu milli jemgyýet «Ittihatçylaryň öýjügi» diýlip, Wahdetdin we Damat Ferit tarapyndan 1919-njy ýylda ýapylady!
Ýene bir mysal bereýin:

Kipr konfliktiniň bolup geçen döwründe – 1965-nji ýylda «Türk flotiliýa jemgyýeti» guruldy. “Cumhuriyet” gazetini “Millet Yapar” kampaniýasyny başlatdy. Baş ýylyň dowamynda 32 desant gämisi, eskadr minonosesi, 10 aňtawçy gämisi flotiliýa alnyp berildi.

«12-nji sentýabr» režimi bu jemgyýeti 1986-njy ýylda ýapdy! Bular tötänlik däl...

Türkler taryhyň dürli döwründe deňizden daşda saklanmak islendi.

«Mawy watan ertekidir» diýen ähli deňizçileriň FETÖ duzaklaryna düşürilmegi tötänlikmi?

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 01.02.2024 ý. Publisistika